

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף ו

לעיל בעמ' הקודם הגמרא אמרה שצריך לכתוב 'עליה' ביבום ללמדנו שאסור ליבם במקום שיש כרת, משום שלולא כן היה מקום לחשוב ש'עשה' דוחה 'לא תעשה' אפילו במקום שיש כרת, שהרי התורה כתבה "אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שְׁבֹתַי תִּשְׁמְרוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם" ללמדנו שאם אב אמר לבנו שיחלל עבדו את השבת אסור לו לשמוע לו, ומשמע שאם התורה לא היתה מלמדת אותנו את זה היינו אומרים ש'העשה' של כיבוד אב דוחה את 'לא תעשה' של חילול שבת שיש בו כרת. ומכאן יש הוכחה שבשאר המקומות 'עשה' דוחה 'לא תעשה' שיש בו כרת.

לא, לאו דמחמר: מדובר שאביו ציווהו לחמר, דהיינו להנהיג עבודו בהמה בשבת, שיש בזה לאו ואין בזה כרת כיון שלא עושה מעשה בגופו.

קושיא: ואפילו הכי לא דחי? כלומר וכי באמת עשה של כיבוד אב אינו דוחה את לא תעשה של מחמר אפילו שאין בזה כרת? א"כ עד שאתה לומד ש'עשה' דוחה 'לא תעשה' מכלאיים בציצית (= לעיל ד.), שנלמד מכאן שהוא לא דוחה!

וכי תימא וכו': ואם תרצה לומר ששונה הדבר ב'לא תעשה' של שבת שהם יותר חמורים משאר הלאוים (= שהמחלל שבת כאילו עובד עבודה זרה) ולכן אין ה'עשה' דוחה אותם, אי אפשר לומר כן, שהרי מצאנו בכמה מקומות שהתנא למד שכשם ששבת לא נדחית מפני העשה של כיבוד אב כך שאר איסורים אינם נדחים מפני כיבוד אב, והגמרא לא הקשתה על כך 'שהרי הלאוים של שבת חמורים יותר'.

דתניא, יכול אמר לו אביו היטמא: כגון שהוא כהן ואסור לו להיטמא, ואמר לו אביו שיכנס לבית הקברות להחזיר אבדה, או שהיתה האבדה עומדת מחוץ לבית הקברות ואמר לו אביו שלא יחזיר, האם ישמע לו? תלמוד לומר "אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שְׁבֹתַי תִּשְׁמְרוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם", כולכם (= גם אתה וגם אבך) חייבים בכבודי ואסור לך לשמוע לו. הרי שלומדים משבת לשאר המקומות, ולא אומרים שאי אפשר ללמוד משבת כי הלאוים של שבת יותר חמורים.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

משכך חוזרים אנו לומר שבכיבוד אב מדובר באיסור כרת (כגון שאמר לו אביו שחוט לי בהמה בשבת) והתורה הדגישה בכיבוד אב שהעשה אינו דוחה לא תעשה של שבת – מכאן שבכל מקום הוא כן דוחה. ולכן צריך לימוד מיוחד באשת אח ('עליה') שהעשה של יבום לא ידחה את איסור אשת אח.

אלא משום דאיכא למיפרך: עדיין אין צורך בלימוד 'עליה' למעט אשת אח, כי לא היינו לומדים מכיבוד אב. מכיון שדוקא בכיבוד אב יש סברא לומר ש'העשה' של כיבוד אב ידחה את 'לא תעשה' של שבת - משום שיש 'הכשר מצווה' בחילול שבת, דהיינו שבאותו מעשה של ה'לא תעשה' הוא מקיים את ה'עשה' של כיבוד אב (= כשהוא מבשל עבור אביו הרי שבאותו מעשה הוא עובר גם על חילול שבת וגם מקיים מצוות כיבוד אב), ואי אפשר לו לקיים את ה'עשה' של כיבוד אב ללא ה'לא תעשה' של חילול שבת, ולכן התורה צריכה למעט שאינו דוחה. אבל ביבום אין קשר בין ה'לא תעשה' לעשה, שהרי יכול לחלוץ ולא לעבור על איסור כרת של אחות אשתו. וא"כ שוב קשה שהרי גם ללא "עליה" אנו יודעים שאסור לו לייבם את אחות אשתו.

חוזרים אנו לקושיא: מודע נצרך 'עליה' באשת אח, והרי אין לנו מקור שעשה ידחה לא תעשה שיש בו כרת?

אלא **סד"א**: אלא אם לא היה כתוב "עליה" הייתי חושב שהעשה של יבום ידחה את לא תעשה שיש בו כרת של אחות אשה מבנין בית המקדש. שמכך שהתורה הוצרכה ללמדנו שאין בנין בית המקדש דוחה את השבת משמע שלולא כן הוא כן היה דוחה, ולמרות שהוא בונה וסותר בשבת שהוא לאו שיש בו כרת, ה'עשה' של בנין בית המקדש דוחה אותו. הרי שיש לנו הוכחה ש'עשה' דוחה את 'לא תעשה' שיש בו כרת.

דחייה: הפסוק עוסק בלאו של מחמר שאין בו כרת, אבל מלאכה שיש בה כרת אין הפסוק צריך למעט אותה, משום שתמיד אין העשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

ואפילו הכי לא דחי: הגמרא חוזרת ומקשה ומתרצת כמו שהקשתה ותירצה למעלה כנ"ל. שמכאן נלמד שעשה לא דוחה כלל לא תעשה, ומנסה לתרץ שלאומים של שבת חמורים, ודוחה. ומסיקה שהפסוק מדבר על מלאכת בית המקדש שיש בה כרת. ועדיין קשה (שאין צורך ללמד שעשה דיבום לא ידחה לאו דאשת אח שיש בו כרת) כי דוקא בבית המקדש לולא הלימוד המיוחד היינו סוברים שהעשה דוחה לא תעשה כי הוא 'הכשר מצווה' לבנין המקדש, שלא כאשת אח שאפשר לחלוץ לה.

הכשר מצוה תיפוק ליה מהתם: והרי כבר מקודם למדנו זאת מכיבוד אב ואם, שבאותו מעשה של ה'לא תעשה' הוא מקיים את ה'עשה' של כיבוד אב. ואם כן אין צורך ללמד זאת בבנין בית המקדש שוב, שהעשה לא ידחה לא תעשה שיש בו כרת אפילו שהוא הכשר מצוה?

בפודנתו (= חגורה שמכניסים בה כסף). ולא יעשנו (את הר הבית) לקפנדריא (= קיצור דרך). ואסור לרקוק בו מק"ו (= שאם 'אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק' שאינו מנהג בזיון - אסור, קל וחומר שאסור לרקוק בו שזהו דרך בזיון).

חוזרים אנו לקושיא: מדוע נצרך 'עליה' באשת אח, והרי אין לנו מקור שעשה ידחה לא תעשה שיש בו כרת?

אלא ס"ד תיתי מהבערה: הגמרא מביאה ברייתא שבה מקשה רבי ישמעאל קושיא.

הגמרא סוברת שקושיית התנא דבי רבי ישמעאל היא זו: נאמר "לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת" ולכאורה הוא מיותר, שהרי כבר למדנו איסור עשיית מלאכות בשבת מהפסוק "לא תעשה כל מלאכה" הכולל אף את מלאכת הבערת אש.

הגמרא מיד מקשה על כך שאין זו קושיא: מה ת"ל? כלומר הרי נחלקו בזה רבי יוסי ורבי נתן: האם הבערה ללאו יצאת' - דהיינו הסיבה שהבערה נכתבה בפני עצמה היא ללמדנו שאין בהבערה חיוב כרת וסקילה כשאר מלאכות שבת, אלא רק לאו. או 'שהבערה לחלק יצאת' - דהיינו שהבערה נכתבה בפני עצמה ללמדנו שחייבים חטאת על כל מלאכה ומלאכה, אף שעשה כמה מלאכות בהעלם אחד (ע"פ רש"י שבת ע').

מבאר רבא: קושיית רבי ישמעאל היתה מדוע נאמר 'בכל משבתיכם', והרי ברור שגם בחו"ל נוהגת מצות שבת?

הגמרא ממשיכה את דברי הברייתא המתרצים על הקושיא:

משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד: היה מקום להסתפק אולי מצות עשה של מיתת בית דין תדחה לא תעשה של שבת, ואיסור מלאכה לא נאמר על זה. או אולי איסור מלאכה נאמר גם על כך, ומיתת בית דין נאמרה רק בחול? ('או אינו אלא אפילו בשבת' – יתבאר להלן בדף הבא)

על זה מלמד 'בכל משבתיכם' שנאמר בשבת ונאמר במיתת בית דין ללמד שגם במיתת בית דין אסור לחלל שבת.

אם ננקוט כרבי נתן הנ"ל ש'הבערה לחלק יצאת' - א"כ במיתת בית דין של שריפה הנעשית במלאכת הבערה ישנו איסור כרת, ובכל אופן צריכה התורה ללמד במפורש שהעשה לא ידחה את הלא תעשה. מכאן שבכל מקום עשה דוחה לא תעשה אפילו בכרת.

הגמרא דוחה. ננקוט כרבי יוסי ש'הבערה ללאו יצאת' ומכיון שיש בהבערה רק לאו גרידא – אין לנו ראייה לעשה דוחה לא תעשה בכרת?

ותהו נמי רבי יוסי: הגמרא מתרצת. רבי יוסי דיבר על הבערה בלבד ללא בישול, אבל בישול לכולי עלמא הוא מלאכה שהיתה במשכן (בבישול סממנין) שחייבים עליה כרת. וכך גם הבערת פתילה למיתת שריפה, היא על ידי התכת פתילה של מתכת (שהיו מכניסים לגופו של הנענש) שהיא בישול גמור.